

## ПРОБЛЕМАТИКА АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

*Анотація. Розглянуто поняття антимонопольного законодавства в Україні, його роль в економіці країни, основні проблеми, що виникають при функціонуванні вільного ринку на принципах свободи підприємницької діяльності.*

*Аннотация. Рассмотрено понятие антимонопольного законодательства в Украине, его роль в экономике страны, основные проблемы, возникающие при функционировании свободного рынка на принципах свободы предпринимательской деятельности.*

*Annotation. The concept of antitrust legislation in Ukraine, its role in the economy of the country, the main problems arising from the operation of the free market on the principles of freedom of entrepreneurship are described.*

*Ключові слова: антимонопольне законодавство, економічна конкуренція, нормативний документ, штраф, підвідомчість спорів, антиконкурентна дія, монополія, тіньова економіка.*

Вибір даної теми обумовлено її актуальністю, яка виражається, по-перше, в тому, що зараз розвиток антимонопольного законодавства є дуже важливим для реалізації конкурентної політики держави. По-друге, сьогодні чи не щодня порушуються справи про його недотримання, що призводить до зниження конкурентної боротьби і відповідно до ефективності розвитку економіки. Деякі з правопорушень набувають неабиякого розмаху. По-третє, антимонопольне законодавство України має невеликий досвід, на відміну від законодавства США, Японії, Франції, Бельгії, Англії та інших, через що виникає ряд проблем щодо прийняття правових норм, направлених на обмеження діяльності монополій та ефективної реалізації чинних норм, які потребують нагального вирішення. І тому, з урахуванням норм законодавства країн з розвинутою ринковою економікою, Україна повинна вдосконалювати своє законодавство.

Відповідно до ст. 42 Конституції України, держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності [1]. Але, проаналізувавши ситуацію, що склалася на сьогодні, можна сказати, що українське законодавство у сфері регулювання монополізму є не досить досконалим.

Так, розвиток законодавства про захист економічної конкуренції (антимонопольного законодавства) спрямований на забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, ефективне використання суспільних ресурсів, функціонування вільного ринку на принципах свободи підприємницької діяльності і задоволення потреб та інтересів споживачів, що у цілому сприятиме сталому економічному зростанню та підвищенню добробуту населення.

Проблема антимонопольного законодавства та правового регулювання захисту конкуренції в економіці України довгий час залишалась недослідженою. Тільки на початку 1990-х років намітились зрушення в цьому напрямі. З'явилися роботи вчених – юристів, економістів, практичних працівників, таких, як: Саніахметовой Н. Н., Чувкина О. О., Першикова Е. В., Мамутова В. К., Губського Б. В., Опришка В. Ф., Семенової Л. Н., Павленка Ф. Ф., Валітова С. С. та ін. Роботи цих та інших вчених-юристів були використані в дослідженні для вирішення поставлених завдань. Треба відзначити, що зараз в Україні недостатня наукова та просвітницька база з питань антимонопольного (конкурентного) законодавства та питань захисту конкуренції, зважаючи на актуальність чинних проблем у цій галузі.

Однією з найважливіших проблем є відсутність нормативного документа, який би встановлював порядок визначення розміру штрафів за вчинені порушення у сфері законодавства про захист економічної конкуренції. Закон України "Про захист економічної конкуренції" передбачає лише верхню межу таких штрафів – наприклад, за зловживання монополієм (домінуючим) становищем встановлений штраф до 10 % доходу (виручки) всіх юридичних та фізичних осіб, що є єдиним суб'єктом господарювання у розумінні ст. 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції", від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф (за винятком випадків наявності незаконно одержаного прибутку, який перевищує 10 % зазначеного доходу). Відсутність нормативно закріпленого порядку визначення штрафів може призвести до накладення АМКУ необґрунтовано великих чи навпаки низьких штрафів на суб'єктів господарювання [2; 3].

Ще однією з проблем у сфері антимонопольного законодавства є законодавча невизначеність підвідомчості спорів, пов'язаних з оскарженням рішень АМКУ. Так, Законом України "Про захист економічної конкуренції" встановлено, що рішення АМКУ оскаржуються до господарського суду. В той же час Кодексом адміністративного судочинства України, який був прийнятий після вказаної норми Закону України "Про захист економічної конкуренції", встановлено, що спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності відносяться до компетенції адміністративних судів. На практиці це призводить до того, що спори про оскарження рішень АМКУ розглядаються й

-----

В українському законодавстві існує також дуже багато прогалин і недоліків, які можна було б усунути, просто проаналізувавши джерела антимонопольного законодавства інших держав. Однією з таких прогалин є майже нерозвинуте законодавство щодо монополій у міжнародній торгівлі. Тобто антимонопольне законодавство розвинутих країн світу поширюється на компанії самої країни та іноземні компанії, діяльність яких має прямий, суттєвий і передбачуваний у недалекому майбутньому вплив на комерцію цієї країни. Антиконтурентна дія територіально може відбуватися як у певній країні, так і за її межами. Якщо така дія відповідного ринку не стосується, то, як правило, жодних дій стосовно такого порушника не відбувається. Це мотивується тим, що інші країни мають свої антимонопольні органи, які зобов'язані за цим стежити.

Також важливою проблемою у сфері антимонопольно-конкурентної політики України є недосконалість системи державного управління в цілому: підвищення ефективності антимонопольно-конкурентного регулювання може бути досягнуте лише при скороченні масштабів тіньової економіки та корупції; зменшенні кількості державних органів регулювання й контролю за діяльністю монополій; одночасному підвищенні їх відповідальності за прийняті рішення; чіткому розподілі функцій між різними контролюючими структурами; приведенні вітчизняної законодавчої бази відповідно до норм міжнародного права тощо [4].

Державна політика щодо обмеження монополізму і розвитку конкуренції є невід'ємною складовою внутрішньої економічної та соціальної політики держави. До найважливіших завдань держави належить врівноваження тенденції до монополізації механізмами конкуренції, цілеспрямоване сприяння з боку державних органів розвитку конкурентних засад в економіці [5].

Отже, антимонопольний комітет України вже зробив перші кроки до нормалізації ситуації за цими проблемами, однак йому ще потрібно вжити рішучих заходів одночасно з удосконаленням антимонопольного законодавства. Необхідно провести систематизацію нормативно-правових актів з метою уникнення різночитань та помилок при їх застосуванні. Це буде дуже великий крок у розвитку антимонопольного законодавства.

*Наук. керівн. Пешкова А. С.*

-----

**Література:** 1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.10.1993 р. № 3659-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 50. – Ст. 472. 3. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2212-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64. 4. Слободчикова Ю. В. Характеристика антимонопольної політики України / Ю. В. Слободчикова // Держава і регіони. – № 5. – 2009. – Ст. 137–141. 5. Кольцова Д. В. Аналіз проблем розвитку конкуренції і обмеження монополізму в Україні / Д. В. Кольцова, В. В. Романенко // Економічний простір. – № 18. – 2008. – Ст. 42–46.